ΕΤΟΣ Β΄. Ἐν Ἡρακλείῳ Κρήτης τῇ 21 Ἰανουαρίου 1912 ΑΡΙΘ. 56

# ΠΟΙΜΗΝ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ ΚΗΡΥΓΜΑ
ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ
ΥΠΟ ΤΗΣ ΕΝ ΚΡΗΤΗι ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
ΔΑΠΑΝΗι ΤΩΝ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑΚΩΝ ΤΑΜΕΙΩΝ ΚΡΗΤΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ



# ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΟΥ ΑΣΩΤΟΥ

## ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ

*Πρὸς Κορινθίους Α΄. ἐπιστολῆς ΠΑΥΛΟΥ (ΣΤ΄ 12—20).*

*Ἀδελφοί, πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ᾿ οὐ πάντα συμφέρει· πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ᾿ οὐκ ἐγὼ ἐξουσιασθήσομαι ὑπό τινος. Τὰ βρώματα τῇ κοιλίᾳ, καὶ ἡ κοιλία τοῖς βρώμασιν· ὁ δὲ Θεὸς καὶ ταύτην καὶ ταῦτα καταργήσει· τὸ δὲ σῶμα οὐ τῇ πορνείᾳ, ἀλλὰ τῷ Κυρίῳ, καὶ ὁ Κύριος τῷ σώματι. Ὁ δὲ Θεὸς καὶ τὸν Κύριον ἤγειρε καὶ ἡμᾶς ἐξεγερεῖ διὰ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ. Οὐκ οἴδατε ὅτι τὰ σώματα ὑμῶν μέλη Χριστοῦ ἐστιν; Ἄρας οὖν τὰ μέλη τοῦ Χριστοῦ ποιήσω πόρνης μέλη; Μὴ γένοιτο! Ἢ οὐκ οἴδατε ὅτι ὁ κολλώμενος τῇ πόρνῃ ἓν σῶμα ἐστίν; Ἔσονται γάρ, φησίν, οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν. Ὁ δὲ κολλώμενος τῷ Κυρίῳ ἓν πνεῦμά ἐστι. Φεύγετε τὴν πορνείαν. Πᾶν ἁμάρτημα, ὃ ἐὰν ποιήσῃ ἄνθρωπος, ἐκτὸς τοῦ σώματός ἐστιν· ὁ δὲ πορνεύων εἰς τὸ ἴδιον σῶμα ἁμαρτάνει. Ἢ οὐκ οἴδατε ὅτι τὸ σῶμα ὑμῶν ναὸς τοῦ ἐν ὑμῖν ἁγίου Πνεύματος ἐστιν, οὗ ἔχετε ἀπὸ Θεοῦ καὶ οὐκ ἐστὲ ἑαυτῶν; Ἠγοράσθηνε γὰρ τιμῆς. Δοξάσατε δὴ τὸν Θεὸν ἐν τῷ σώματι ὑμῶν καὶ ἐν τῷ πνεύματι ὑμῶν, ἅτινά ἐστι τοῦ Θεοῦ.*

Τὸ ἀποστολικὸν ἀνάγνωσμα, τὸ ὁποῖον ἀνεγνώσθη σήμερον, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, εἶνε μέρος ἀπὸ τὴν πρώτην ἐπιστολήν, τὴν ὁποίαν ἔγραψε καὶ ἀπέστειλεν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος πρὸς τοὺς Κορινθίους. Εἰς τὴν Κόρινθον, φαίνεται, δὲν ἐπεκράτει ἐγκράτεια καὶ σωφροσύνη, ἀλλ' ὑπῆρχεν ἡ πεπλανημένη ἰδέα, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἠμπορεῖ ἀδιακρίτως καὶ χωρὶς περιορισμοὺς ν' ἀπολαμβάνη τὰ πάντα. Καὶ τὴν ἐσφαλμένην καὶ ὀλεθρίαν ταύτην ἰδέαν θέλων νὰ καταπολεμήσῃ καὶ νὰ ἐκριζώσῃ ὁ Ἀπόστολος γράφει πρὸς τοὺς Κορινθίους ὅτι εἶνε μὲν ἀληθὲς ὅτι εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἀνθρώπου εἶνε νὰ κάμνῃ πᾶν ὅ,τι θέλει, διότι ἐπλάσθη ἀπὸ τὸν ἅγιον Θεὸν ἐλεύθερος καὶ αὐτεξούσιος, ἀλλ' ἐπίσης εἶνε ἀληθὲς ὅτι ὁ ἴδιος Πλάστης ἔδωκεν εἰς τὸν ἄνθρωπον ὀφθαλμοὺς διὰ νὰ βλέπῃ καὶ νοῦν διὰ νὰ κρίνῃ, ποῖα πράγματα εἶνε συμφέρον καὶ πρέπον νὰ κάμνῃ, καὶ ἀπὸ ποῖα ν' ἀπέχῃ, εἰς τρόπον ὥστε νὰ μὴ γίνεται ἀνοήτως δοῦλος τῶν ἐπιθυμιῶν καὶ ὀρέξεών του, ἐξουσιαζόμενος ὑπ' αὐτῶν. Τὰ φαγητὰ καὶ τὰ ποτὰ ἔγειναν, διὰ νὰ γεμίζουν τὴν κοιλίαν, καὶ ἡ κοιλία ἔγεινε, διὰ νὰ δέχεται αὐτά· ἀλλὰ καὶ τὰς τροφὰς καὶ τὴν κοιλίαν, ὡς φθαρτὰ πράγματα, θὰ καταστρέψῃ ὁ Θεός. Τὸ σῶμα ὅμως τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἔγεινε διὰ τὴν πορνείαν, ἀλλὰ διὰ νὰ εἶνε καθαρὸν καὶ ἀμόλυντον, ὥστε νὰ χρησιμεύῃ ὡς κατοικία τοῦ Κυρίου, καὶ ὁ Κύριος νὰ εἶνε ἡ κεφαλὴ τοῦ σώματος. Εἶνε δὲ ἄξια τιμῆς καὶ προσοχῆς τὰ σώματα, καὶ καθὼς ὁ Θεὸς ἤγειρε τὸν Κύριον ἐκ τοῦ τάφου, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον διὰ τῆς θείας δυνάμεώς του θὰ ἐγείρῃ καὶ ταῦτα κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς παγκοσμίου Κρίσεως. Ἀλλ' ἐκτὸς τούτου τὰ ἀνθρώπινα σώματα εἶνε μέλη τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Δὲν εἶνε λοιπὸν λογικόν, δὲν εἶνε δίκαιον νὰ μεταβάλλωνται ἀπὸ μέλη τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς μέλη πόρνης· διότι κατὰ τὴν ἁγίαν Γραφὴν ὁ πορνεύων γίνεται ἓν σῶμα μὲ τὴν πόρνην· ὁ δὲ ἀκολουθῶν τὸν Κύριον γίνεται ἓν σῶμα μὲ αὐτόν. Ἀποφεύγετε λοιπὸν -προσθέτει- τὴν πορνείαν· διότι ὅλα τὰ ἄλλα ἁμαρτήματα δὲν βλάπτουν καὶ δὲν καταστρέφουν τόσῳ πολύ, ὅσῳ ἡ πορνεία τὸ σῶμα, τὸ ὁποῖον εἶνε κατοικητήριον τοῦ ἁγίου Πνεύματος, τὸ ὁποῖον λαμβάνει ὁ ἄνθρωπος διὰ τῶν ἱερῶν Μυστηρίων καὶ ἑπομένως πρέπει νὰ διατηρῆται ἁγνόν· οὐδὲ ἔχει τὴν ἐξουσίαν ὁ ἄνθρωπος νὰ τὸ μολύνῃ, διότι δὲν ἀνήκει εἰς αὐτόν, ἀλλ' εἰς τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος τὸ ἐξηγόρασεν ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου διὰ τοῦ τιμίου αὐτοῦ αἵματος. Χρέος λοιπὸν ἔχει ὁ ἄνθρωπος νὰ δοξάζῃ τὸν Πλάστην Θεὸν καὶ διὰ τῶν πνευματικῶν καὶ διὰ τῶν σωματικῶν ἔργων καὶ διὰ τῆς ψυχῆς καὶ διὰ τοῦ σώματος, τὰ ὁποῖα ἐπλάσθησαν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ ἀνήκουσιν εἰς τὸν Θεόν.

Καὶ ταῦτα μὲν γράφει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος πρὸς τοὺς Κορινθίους. Τί δὲ ἡμεῖς διδασκόμεθα ἐξ αὐτοῦ; Πρῶτον ὅτι, ἂν ἤμεθα λογικοὶ ἄνθρωποι, καὶ γνωρίζομεν τὸ πρέπον καὶ τὸ ἀληθὲς ἡμῶν συμφέρον, δὲν πρέπει νὰ κάμνωμεν κατάχρησιν τῆς ἐλευθερίας, τὴν ὁποίαν μᾶς ἔδωκεν ὁ ἅγιος Θεός, διότι τότε χάνομεν τὴν πραγματικὴν ἐλευθερίαν μας καὶ γινόμεθα δοῦλοι ἀλευθέρωτοι τῶν παθῶν καὶ τῶν ἀνοήτων ὀρέξεών μας. Ἀμέσως μετὰ τὴν δημιουργίαν τοῦ κόσμου ὁ δημιουργὸς Θεὸς ἔκαμεν ἐπιθεώρησιν τῶν δημιουργημάτων αὐτοῦ καὶ εὗρεν αὐτὰ «καλὰ λίαν». Καὶ ὁ ἄνθρωπος ἑπομένως, τὸ τελειότερον τῶν θείων ἔργων, καὶ πάντα

τὰ κατ᾿ αὐτόν, καὶ νοῦς καὶ θέλησις καὶ κρίσις καὶ ἐπιθυμία, ἦσαν ἐπίσης «καλὰ λίαν» ἐφ᾿ ὅσον ἔμενε πιστὸς εἰς τὴν θείαν ἐντολήν. Ἀλλὰ μετὰ τὴν παρακοὴν ἡ διαύγεια τοῦ νοῦ του, ἡ εὐθύτης τῆς θελήσεώς του, ἡ καθαρότης τῆς κρίσεώς του, τὸ ἄκακον τῶν ἐπιθυμιῶν του, διεστράφησαν, διεφθάρησαν εἰς τοιοῦτον βαθμόν, ὥστε «ἡ οἰκοῦσα ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἁμαρτία» ἐκυριάρχησεν ἐπ᾿ αὐτοῦ καὶ δὲν ἤθελε καὶ δὲν ἔπραττε τὸ καλὸν ἀλλὰ τὸ κακὸν (Ῥωμ. Ζ΄. 15—24). Εἶχε λοιπὸν ἀνάγκην «ὁ ταλαίπωρος ἄνθρωπος» ἑνὸς ὁδηγοῦ ἀσφαλοῦς, ἑνὸς συμβούλου συνετοῦ, διὰ νὰ τὸν ὁδηγῇ, διὰ νὰ τὸν συμβουλεύῃ, διὰ νὰ κανονίζῃ τὸν βίον του, διὰ νὰ τὸν ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τῆς φοβερᾶς ταύτης δουλείας τῆς ἁμαρτίας καὶ ν᾿ ἀποκαταστήσῃ αὐτὸν εἰς τὴν προτέραν ἐλευθερίαν του. Καὶ πρὸς τοῦτο γίνεται ἄνθρωπος ὁ ἅγιος Θεός· καὶ δίδει εἰς τὸν ἀποπλανηθέντα ἄνθρωπον «τὸν νόμον τοῦ πνεύματος τῆς ζωῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὃς ἠλευθέρωσεν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ νόμου τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ θανάτου» (Ρωμ. Η΄. 2). Καὶ ἐφ᾿ ὅσον ὁ ἄνθρωπος κανονίζει τὰς σκέψεις καὶ ἐπιθυμίας του πρὸς τὸν νόμον τοῦτον, «τὸν νόμον τοῦ πνεύματος τῆς ζωῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ἐφ᾿ ὅσον ῥυθμίζει τὸν βίον του πρὸς αὐτόν, εἶνε ἀληθῶς κοὶ πραγματικῶς ἐλεύθερος, διατηρεῖ τελείαν τὴν ἀνεξαρτησίαν του «ἀπὸ τοῦ νόμου τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ θανάτου». Ἐφ᾿ ὅσον ὅμως παρακούει εἰς τὸν θεῖον τοῦτον νόμον, θεωρῶν καὶ χαρακτηρίζων αὐτὸν ὡς δουλείαν καὶ ἄγεται καὶ φέρεται ὑπὸ τῶν ἀνοήτων ἐπιθυμιῶν του, νομίζων καὶ ἐκλαμβάνων τοῦτο ὡς ἐλευθερίαν, χάνει πραγματικῶς τὴν ἀληθῆ του ἐλευθερίαν καὶ αἰχμαλωΐζεται εἰς τὰ πάθη του γινόμενος δοῦλος ἀλευθέρωτος αὐτῶν. Ἀλλ᾿ εἶνε πρέπον, εἶνε συμφέρον, νὰ ὑποδουλοῦται ὁ φύσει ἐλεύθερος ἄνθρωπος εἰς ἀνοήτους ὁρμάς, εἰς παραλόγους ὀρέξεις, εἰς τὸν νόμον τῆς ἁμαρτίας, ἡ ὁποία κατὰ τὸν Ἀπόστολον «ἀποκύει θάνατον» (Ἰακ. Α΄. 15); Καὶ δὲν εἶνε ἀσυγκρίτως περισσότερον πρέπον καὶ συμφέρον νὰ εἴμεθα ἐλεύθεροι ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν καὶ δοῦλοι εἰς τὸν ἅγιον, τὸν πανάγαθον, τὸν παντοδύναμον Θεόν, διὰ νὰ ἔχωμεν «τὸν καρπὸν εἰς ἁγιασμόν, τὸ δὲ τέλος ζωὴν αἰώνιον»; (Ῥωμ. Ϛ΄. 22). Ἀφοῦ δὲν δυνάμεθα νὰ εἴμεθα ἐν ταὐτῷ καὶ τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἁμαρτίας δοῦλοι, καὶ πρόκειται νὰ ἐκλέξωμεν μεταξὺ τῶν δύο τὸν κύριον ἡμῶν, δὲν ἐπιβάλλει τὸ καλῶς ἐννοούμενον συμφέρον νὰ προτιμήσωμεν τὴν δουλείαν τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὴν δουλείαν τῆς ἁμαρτίας; ἀφοῦ αὕτη μὲν προξενεῖ θάνατον αἰώνιον, ἐκείνη δὲ ζωὴν αἰώνιον; «Τῇ ἐλευθερίᾳ οὖν, ᾗ Χριστὸς ἡμᾶς ἠλευθέρωσε, στήκετε, καὶ μὴ πάλιν ζυγῷ δουλείας ἐνέχεσθε» (Γαλ. Ε΄. 1). Διὰ νὰ ἤμεθα ἀληθῶς ἐλεύθεροι, πρέπει νὰ μὴ κάμνωμεν κατάχρησιν τῆς ἐλευθερίας ἡμῶν. Καὶ κάμνομεν κατάχρησιν τῆς ἐλευθερίας ἡμῶν, ὅταν δὲν κανονίζωμεν τὰς ὀρέξεις μας, τὴν θέλησίν μας πρὸς τὸ θέλημα τοῦ ἁγίου Θεοῦ, τὸ ὁποῖον εἶνε τὸ περιεχόμενον τοῦ θείου Νόμου.

Δτύτερον διδασκόμεθα ἀπὸ τὸ σημερινὸν ἀποστολικὸν ἀνάγνωσμα, ὅτι χρεωστοῦμεν νὰ δοξάζωμεν τὸν ἅγιον Θεὸν «ἐν τῷ σώματι ἡμῶν καὶ ἐν τῷ πνεύματι ἡμῶν, ἅτινά ἐστι τοῦ Θεοῦ». Τὸ σῶμα ἡμῶν, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, εἶνε «ναὸς τοῦ ἐν ἡμῖν ἁγίου Πνεύματος», εἶνε κατοικητήριον τοῦ Θεοῦ καὶ ὡς τοιοῦτον πρέπει νὰ διατηρῆται πάντοτε καθαρὸν καὶ

ἀμόλυντον, καθὼς εἶνε καθαρὸς καὶ ἀμόλυντος καὶ ὁ ἐνοικῶν εἰς αὐτὸ Θεός. Καὶ ὅταν μὲν τηρῶμεν τὴν πρέπουσαν τοῦ σώματος καθαρότητα διὰ τῆς σωφροσύνης, διὰ τῆς ἐγκρατείας, διὰ τῆς ἐξασκήσεως τῶν ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς κόπων καὶ ἀγώνων, τότε ἀποδεικνύομεν ὅτι ἔχομεν συναίσθησιν τοῦ τί εἶνε ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος κατοικεῖ ἐν αὐτῷ. Ἔχοντες δὲ τὴν συναίσθησιν ταύτην δὲν εἶνε δυνατὸν παρὰ νὰ ζῶμεν τοιαύτην ζωήν, παρὰ νὰ πράττωμεν τοιαῦτα λαμπρὰ καὶ χριστιανικὰ ἔργα, ὥστε βλέποντες αὐτὰ οἱ ἄνθρωποι νὰ ἀναπέμπωσι τὴν πρέπουσαν δοξολογίαν εἰς τὸν δεδοξασμένον Θεόν, εἰς τὸν ὁποῖον πιστεύομεν, εἰς τὰς ἐντολὰς τοῦ ὁποίου ὑπακούομεν, εἰς τὸ μεγαλοπρεπὲς ὄνομα τοῦ ὁποίου ἐβαπτίσθημεν, τὸ πάντιμον ὄνομα τοῦ ὁποίου φέρομεν. Κατ᾽ αὐτὸν τὸν τρόπον ἠμποροῦμεν νὰ ἐκτελῶμεν τὴν παραγγελίαν τοῦ Ἀποστόλου νὰ δοξάζωμεν τὸν ἅγιον Θεὸν «ἐν τῷ σώματι ἡμῶν». Ἄλλως ζῶντες καὶ πολιτευόμενοι, ἀκολασταίνοντες, ἀσωτεύοντες, ἀκρατεῖς, γαστρίμαργοι καὶ κοιλιόδουλοι ὄντες, θεοποιοῦντες κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ Ἀποστόλου (Φιλιπ. Γ΄. 19) τὴν κοιλίαν μας, τυφλῶς ὑπακούοντες καὶ εἰς τὰς παραλογωτέρας ἐπιθυμίας ἡμῶν, ὄχι μόνον δὲν δοξάζομεν τὸν Θεόν, ἀλλὰ καὶ βλασφημοῦμεν αὐτόν, καὶ περιφρονοῦμεν αὐτὸν καὶ ὑβρίζομεν αὐτόν. Ἀλλὰ διὰ νὰ εἶνε τὸ ἔργον τῆς δοξολογίας πλῆρες, πρέπει νὰ δοξάζηται ὁ Θεὸς καὶ «ἐν τῷ πνεύματι ἡμῶν». Τὸ πνεῦμα ἡμῶν, ἡ ψυχὴ ἡμῶν, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, εἶνε ἀπὸ αὐτὴν τὴν οὐσίαν τοῦ Θεοῦ, εἶνε φύσημα ἀπὸ αὐτὸν τὸν Θεὸν «ἐνεφύσησε -λέγει ἡ ἁγία Γραφὴ- πνοὴν ζωῆς» εἰς τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου, ἑπομένως εἶνε φύσει καθαρά, ὡς ἐκ καθαρᾶς οὐσίας προελθοῦσα. Καὶ διὰ τὸν λόγον τοῦτον χρεωστοῦμεν νὰ μὴ παραβλάπτωμεν τὴν φυσικὴν καθαρότητα τῆς ψυχῆς, νὰ μὴ μολύνωμεν αὐτὴν διὰ τῆς ἀσεβείας, διὰ τῆς ἀπιστίας, διὰ τοῦ φθόνου, διὰ τοῦ ψεύδους, διὰ τῶν πονηρῶν λογισμῶν, διὰ τῆς ἁμαρτίας, ἀλλὰ νὰ φυλάττωμεν καθαρὰν διὰ τῆς εὐσεβείας, διὰ τῆς ὀρθῆς πίστεως, διὰ τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἐλπίδος, διὰ τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης, διὰ τῶν ἀγαθῶν σκέψεων καὶ ἐπιθυμιῶν. Κατ᾽ αὐτὸν τὸν τρόπον ἠμποροῦμεν νὰ ἐκπληρῶμεν τὴν παραγγελίαν τοῦ Ἀποστόλου νὰ δοξάζωμεν τὸν Θεὸν καὶ «ἐν τῷ πνεύματι ἡμῶν».

Ἀγαπητοὶ ἀδελφοί· ἂς ἀγωνιζώμεθα πάντοτε, ὅσῳ ἠμποροῦμεν νὰ διατηρῶμεν τὴν ἀληθῆ ἐλευθερίαν ἡμῶν. Θὰ διατηρῶμεν δὲ ταύτην ὅταν ὑποδουλώνωμεν τὰς σκέψεις καὶ ἐπιθυμίας ἡμῶν εἰς τὸν θεῖον Νόμον. Ἂς διατηρῶμεν πάντοτε τὸ σῶμα ἡμῶν καθαρὸν καὶ ἀμόλυντον διὰ τῆς σωφροσύνης καὶ τῆς ἐγκρατείας, ἐνθυμούμενοι πρῶτον ὅτι διὰ τῶν ἀρετῶν τούτων διαφυλάττομεν καὶ περιφρουροῦμεν τὴν ὑγείαν ἡμῶν καὶ δεύτερον ὅτι ἐὰν μολύνωμεν αὐτό, ἐὰν φθείρωμεν καὶ καταστρέψωμεν αὐτὸ θὰ τιμωρηθῶμεν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. «Εἴ τις τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ φθείρει, φθερεῖ τοῦτον ὁ Θεός». (Α΄. Κορ. Γ΄. 17). Ναὸς δὲ τοῦ Θεοῦ εἶνε τὰ σώματα ἡμῶν. Ἐγκράτεια λοιπόν, σωφροσύνη, ὑπακοὴ εἰς τὸ θεῖον θέλημα, ἰδοὺ τὰ μέσα, διὰ τῶν ὁποίων δοξάζεται μὲν ὁ Θεός, χορηγεῖ δὲ καὶ εἰς ἡμᾶς τὴν ἐπίγειον καὶ οὐράνιον εὐδαιμονίαν.

# ΑΙ ΕΝΤΟΛΑΙ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

## ΠΕΜΠΤΗ ΕΝΤΟΛΗ

### Θ΄.

*«Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου».*

Οἱ ἱερεῖς ἀφ᾿ ἑνὸς καὶ οἱ πιστοὶ ἀφ᾿ ἑτέρου ἀποτελοῦν πνευματικὴν οἰκογένειαν. Καὶ οἱ μὲν ἱερεῖς ἐπέχουσι τόπον πνευματικῶν γονέων, οἱ δὲ πιστοὶ τέκνων κατὰ πνεῦμα. Ἄς ἴδωμεν λοιπὸν καὶ τούτων τὰ ἀμοιβαῖα καθήκοντα.

Τὸ καθῆκον τῶν ἱερέων εἶναι νὰ ποιμαίνωσι τὸ ἑαυτῶν ποίμνιον· ὀφείλουσι δὲ νὰ ποιμαίνωσι α΄) λόγῳ, β΄) ἔργῳ, γ΄) διὰ τῆς προσευχῆς. Καθῆκον λοιπὸν ἔχουσιν οἱ ἱερεῖς νὰ ποιμαίνωσι τοὺς πιστοὺς ***λόγῳ***, ἤτοι διὰ τῆς διδασκαλίας, διὰ τοῦ κηρύγματος τοῦ θείου λόγου. Τοῦτο συμβουλεύει καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ὅστις μάλιστα προσθέτει ὅτι τὸ καθῆκον τοῦτο εἶναι ἐπιβεβλημένον εἰς τὸν ἱερέα· *«ἐὰν γὰρ εὐαγγελίζωμαι, »οὐκ ἔστι μοι καύχημα· ἀνάγκη γάρ μοι ἐπίκειται. Οὐαὶ δέ μοι ἐστιν, »ἐὰν μὴ εὐαγγελίζωμαι»*. Λοιπὸν οἱ ἱερεῖς ὀφείλουσι νὰ διδάσκωσι τὸν ἐμπεπιστευμένον αὐτοῖς λαὸν τοῦ Θεοῦ πάντοτε καὶ ἐν παντὶ τόπῳ, καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ κατὰ Κυριακὰς καὶ ἑορτάς, καὶ κατ᾿ οἶκον, ὅταν ἐπιτελῶσιν ἐν αὐτῷ ἱεροπραξίας, καὶ καθ᾿ ὁδὸν, διδομένης αὐτοῖς εὐκαιρίας, καὶ ἐπὶ τῆς κλίνης τοῦ ἀσθενοῦς, ὅταν ἐπισκέπτωνται τοῦτον, καὶ ἐν γένει πάντοτε καὶ πανταχοῦ ὀφείλουσι νὰ ποιμαίνωσι τὰ ἴδια πρόβατα, τοὺς πιστοὺς, διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα, ὅσα ὁ Σωτὴρ ἡμῶν καὶ Θεὸς ἐνετείλατο. Ἀλλὰ ταὐτοχρόνως καὶ οἱ πιστοὶ ὀφείλουσι μετὰ χαρᾶς νὰ δέχωνται τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, καὶ οὐ μόνον ἑαυτοὺς νὰ τρέφωσι διὰ τούτου, ἀλλὰ καὶ τὰ ἴδια τέκνα, καὶ τοὺς ἰδίους οἰκέτας καὶ ἅπαν τὸ προσωπικὸν τοῦ ἑαυτῶν οἴκου. Τόσον δ᾿ ἀναγκαῖον ὑπελάμβανε τὸ κήρυγμα τοῦ Θείου λόγου ὁ ἠγαπημένος μαθητὴς τοῦ Κυρίου, ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης, ὥστε καὶ ἐν ἡλικίᾳ ἑκατὸν ἐτῶν, ὁπότε βασταζόμενος ἐφοίτα εἰς τὰς συνάξεις τῶν πιστῶν, καὶ μόλις ἠδύνατο νὰ ἀνοίγῃ τὸ στόμα, καὶ τότε ἀκόμη εὐηγγελίζετο, καὶ τότε ἐδίδασκε τὸ ποίμνιον αὐτοῦ λέγων τοὺς βαρυσημάντους τούτους λόγους, *«τεκνία ἀγαπᾶτε ἀλλήλους»*.

Οἱ ἱερεῖς ὀφείλουσι νὰ ποιμαίνωσι τὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ οὐ μόνον λόγῳ,

ἀλλὰ καὶ ἔργῳ, ἤτοι ὄχι μόνον διὰ τῆς διδασκαλίας, ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ ἐναρέτου αὐτῶν παραδείγματος, διότι «*κατὰ τὸν ἡγούμενον τῆς πόλεως καὶ πάντες οἱ κατοικοῦντες ἐν αὐτῇ*»,λέγει ὁ σοφὸς Σειράχ. Τὸ κήρυγμα δὲ τοῦτο εἶναι ἀπείρως ἀνώτερον τοῦ διὰ λόγου κηρύγματος, ὅσον ἔντεχνον καὶ ὅσον εὔγλωττον καὶ ἂν ἤθελεν εἶσθαι τοῦτο. Τὸ διδάσκειν διὰ τοῦ παραδείγματος εἶναι τὸ μόνον μέσον, δι᾽οὗ διδάσκει τις ἀδιαλείπτως καὶ ἀνὰ πᾶσαν στιγμήν. Διὰ τὸν λόγον δὲ τοῦτον καὶ ὁ Ποιμὴν τῶν ποιμένων ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἔλεγεν εἰς τοὺς Ἀποστόλους καὶ ἐν τῷ προσώπῳ ἐκείνων εἰς πάντας τοὺς ἐμπεπιστευμένους τὴν σωτηρίαν τῶν ψυχῶν, ὅτι εἶναι «*τὸ Φῶς τοῦ κόσμου, τὸ ἅλας τῆς γῆς*». Λοιπὸν ὁ Ἱερεὺς ὀφείλει, ἔχει καθῆκον ἀπαράβατον νὰ οἰκοδομῇ τοὺς πιστοὺς διὰ τοῦ ἐναρέτου αὐτοῦ παραδείγματος. «*Τύπος*, ἐπέστελλεν τῷ Τιμοθέῳ ὁ »Ἀπόστολος Παῦλος, *τύπος γίνου τῶν πιστῶν ἐν λόγῳ ἐν ἀναστροφῇ, ἐν » ἀγάπῃ, ἐν πνεύματι, ἐν πίστει, ἐν ἁγνείᾳ*». Τύπος πιστῶν, ἑρμηνεύει τὸ » χωρίον τοῦτο ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, «τύπος πιστῶν, τουτέστι τὸ ἀρχέτυ- » πον τοῦ βίου αὐτὸς ἔσο· ὥσπερ εἰκὼν προκείμενος, ὥσπερ νόμος ἔμψυ- » χος, ὥσπερ κανὼν καὶ ὅρος τῆς εὐζωΐας».Ἡ διδασκαλία δὲν εἶναι καταληπτὴ εἰς πάντας, ἡ διδασκαλία πολλάκις παρεξηγεῖται, καὶ διὰ τοῦτο ὁ Σωτὴρ πρὸς τοὺς Ἰουδαίους τοὺς παρανοήσαντας πολλάκις τοὺς λόγους αὐτοῦ ἔλεγεν· «*ὁ λόγος ὁ ἐμὸς οὐ χωρεῖ ἐν ὑμῖν*». Ἀλλὰ τὸ ἐνάρετον παράδειγμα οὐδέποτε παρεξηγεῖται, τὸ παράδειγμα εἶναι γλῶσσα καταληπτὴ εἰς πάντας καὶ φέρει πάντοτε σωτήρια ἀποτελέσματα. Θρησκεία, ἔλεγον οἱ εἰδωλολάτραι περὶ τῶν Χριστιανῶν, ἡ ὁποία ἀναδεικνύει τὸν ἄνθρωπον πρᾶον, ἥμερον, θεοσεβῆ, ἐνάρετον, τοιαύτη θρησκεία εἶναι θεία, εἶναι ἀληθινὴ θρησκεία.

Οἱ Ἱερεῖς ὀφείλουσι νὰ ποιμαίνωσι τὸ ἐμπεπιστευμένον αὐτοῖς λογικὸν ποίμνιον καὶ διὰ τῆς ***προσευχῆς***, προσευχόμενοι ἀδιαλείπτως καὶ ἐκτενῶς ὑπὲρ αὐτοῦ. Ἕκαστος ἱερεὺς ὀφείλει νὰ ἦναι διὰ τὸν λαόν του ἄλλος ἱερεὺς Ὀνίας· «*ὁ φιλάδελφος οὗτός ἐστιν ὁ πολλὰ προσευχόμενος »περὶ τοῦ λαοῦ*», λέγει ἡ Ἱερὰ Βίβλος τῶν Μακκαβαίων περὶ τοῦ ἱερέως Ὀνία. Ὀφείλομεν λοιπὸν οἱ ἱερεῖς νὰ προσευχώμεθα ὑπὲρ τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ· εἶναι δὲ μεγάλη ἡ δύναμις τῆς προσευχῆς τοῦ ἱερέως. Ὀφείλομεν νὰ προσευχώμεθα πάντοτε, ἀλλὰ πρὸ πάντων ὅταν ἀνερχώμεθα τὰς βαθμίδας τοῦ θυσιαστηρίου, ἵνα προσενέγκωμεν τὴν ἀναίμακτον θυσίαν. Ὁ ἱερεὺς ὁ σφαγιάζων τὸν Ἀμνὸν ὀφείλει νὰ προσεύχηται ἐκτενῶς ὑπὲρ ἑαυτοῦ, ὑπὲρ τοῦ λαοῦ, ἐκτενέστερον μάλιστα καὶ θερμότερον ὑπὲρ τοῦ λαοῦ ἢ ὑπὲρ ἑαυτοῦ· ὀφείλει νὰ προσεύχηται ὑπὲρ πάντων τῶν ἐν ἀνάγκαις, τῶν ἐν θλίψεσι καὶ περιστάσεσιν ὄντων, τῶν μικρῶν, τῶν ταπεινῶν, τῶν ἀσθενῶν, τῶν ἁμαρτωλῶν, καὶ μάλιστα τῶν ἀμετανοήτων ἁμαρτωλῶν, διότι τίς οἶδεν, ἐὰν καὶ οὗτοι δὲν ἤθελον ἐπιστρέψῃ ἡμέραν τινά, ἔστω καὶ κατὰ τὴν ὑστάτην στιγμὴν τοῦ ἑαυτῶν βίου πρὸς τὸν Θεὸν διὰ τῆς δυνάμεως τῆς προσευχῆς; Ὅπως εἰς τὸν ἰατρὸν ἐπ᾽ οὐδενὶ λόγῳ ἐπιτρέπεται νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸν ἀσθενῆ ἄνευ φαρμάκων καὶ περιθάλψεως καὶ καθ᾽ ἣν ὥραν ἀκόμη ψυχορραγεῖ, οὕτως οὐδ᾽ εἰς τὸν ἱερέα ἐπιτρέπεται νὰ παύσῃ προσευχόμενος ὑπὲρ τοῦ ἀμετανοήτου ἁμαρτωλοῦ καὶ κατ᾽ αὐτὴν ἀκόμη τὴν τελευταίαν στιγμὴν αὐτοῦ.

Λοιπὸν τὸ καθῆκον τῶν ποιμένων, τῶν ἱερέων, εἶναι νὰ ποιμαίνωσι τοὺς πιστοὺς διὰ τῆς διδασκαλίας, διὰ τοῦ ἐναρέτου καὶ παραδειγματικοῦ αὐτῶν βίου, καὶ διὰ τῆς ἐνδελεχοῦς καὶ θερμῆς προσευχῆς καὶ μάλιστα διὰ τῆς προσφορᾶς τῆς μυστικῆς θυσίας ὑπὲρ πάντων τῶν Χριστιανῶν, καὶ μάλιστα τῶν Χριστιανῶν τῶν ἐπιδεομένων τῆς τοῦ Θεοῦ βοηθείας καὶ ἀντιλήψεως καὶ τῶν ἐν ἀμετανοησίᾳ διαγόντων τὸν βίον.— Ἴδωμεν ἤδη ποῖα εἶναι καὶ τὰ καθήκοντα τῶν πιστῶν πρὸς τοὺς ἑαυτῶν ποιμένας, πρὸς τοὺς ἱερεῖς τοῦ Θεοῦ τοῦ Ὑψίστου.

Οἱ πιστοὶ ἔχουσι καθῆκον α΄) νὰ ἀγαπῶσι τοὺς ἱερεῖς αὐτῶν β΄) νὰ σέβωνται καὶ τιμῶσιν αὐτού;· γ΄) νὰ ὑπακούωσιν εἰς αὐτοὺς, καὶ δ΄) νὰ προσεύχωνται ὑπὲρ αὐτῶν.

Τὸ πρῶτον λοιπὸν καθῆκον τῶν πιστῶν εἶναι νὰ ἀγαπῶσι τοὺς ἱερεῖς αὐτῶν, διότι οἱ ἱερεῖς εἶναι οἱ πατέρες αὐτῶν ἐν τῇ πίστει· ἀναγεννῶσιν αὐτοὺς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ διὰ τοῦ Εὐαγγελίου. Ὀφείλουσι λοιπὸν νὰ ἀγαπῶσιν αὐτοὺς ὅπως καὶ οἱ Γαλάται ἠγάπων τὸν Ἀπ. Παῦλον. Γινώσκετε δὲ μέχρι τίνος βαθμοῦ ἐξικνεῖτο ἡ τούτων ἀγάπη καὶ ἀφοσίωσις πρὸς τὸν μέγαν Ἀπόστολον; Τοῦτο καταδεικνύει ἡμῖν ὁ ἴδιος Ἀπόστολος Παῦλος γράφων· «*μαρτυρῶ γὰρ ὑμῖν, ὅτι, εἰ δυνατὸν, τοὺς »ὀφθαλμοὺς ὑμῶν ἐξορύξαντες ἂν ἐδώκατέ μοι*». Δὲν εἶχον ὅμως οἱ Κορίνθιοι τοιαύτην ἀγάπην ὅπως ὁ ἴδιος πάλιν Ἀπόστολος μαρτυρεῖ γράφων· Καίτοι εἶμαι ἕτοιμος τὰ πάντα νὰ θυσιάσω ὑπὲρ ὑμῶν, ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν ψυχῶν ὑμῶν, καίτοι ἀπεριόριστον πρὸς ὑμᾶς τρέφω ἀγάπην, ἐν τούτοις ὀλιγώτερον ἀγαπῶμαι παρ' ὑμῶν· «*ἐγὼ δὲ ἥδιστα δαπα» νήσω καὶ ἐκδαπανηθήσομαι ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν· εἰ καὶ περισσοτέ» ρως ὑμᾶς ἀγαπῶν ἧττον ἀγαπῶμαι*».

Ὀφείλουσι δεύτερον οἱ πιστοὶ νὰ σέβωνται καὶ τιμῶσι τοὺς ἑαυτῶν ποιμένας, διὰ τὴν ἐξουσίαν, ἣν παρὰ Θεοῦ ἔλαβον, διὰ τὸ λειτούργημα, ὃ ἐπιτελοῦσι, διὰ τὸν ἱερὸν χαρακτῆρα, ὃν φέρουσιν. Ὡς ἄνθρωποι οἱ ἱερεῖς εἶναι δυνατὸν νὰ ἦναι πολλάκις ἀμαθέστεροι τῶν ποιμαινομένων, εἶναι δυνατὸν νὰ ἦναι κατωτέρας κοινωνικῆς τάξεως· «*οὐ πολλοὶ*, ὅπως » λέγει ὁ Ἀπ. Παῦλος, *οὐ πολλοὶ σοφοὶ κατὰ σάρκα, οὐ πολλοὶ δυνατοὶ, » οὐ πολλοὶ εὐγενεῖς*». Τέλος, ὡς ἄνθρωποι οἱ ἱερεῖς δυνατὸν νὰ ἦναι κατὰ πολὺ κατώτεροι πολλῶν ἐκ τῶν τοῦ ποιμνίου αὐτῶν· ἀλλ' ὡς ἱερεῖς εἶναι κατὰ πολὺ ἀνώτεροι, ἀνώτεροι τῶν ἰσχυρῶν τῆς γῆς, ἀνώτεροι καὶ αὐτῶν τῶν βασιλέων. Λοιπὸν οἱ πιστοὶ ὀφείλουσι νὰ τιμῶσι καὶ σέβωνται τοὺς ἱερεῖς αὐτῶν γινώσκοντες ὅτι ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ ἱερέως τιμῶσιν Ἐκεῖνον, ὃν οἱ ἱερεῖς ἀντιπροσωπεύουσιν ἐπὶ τῆς γῆς, τιμῶσι τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, διότι ὅπως ἀρχαῖός τις ἀπεφήνατο, «*Ἱερεὺς ἄλλος Χριστός*».

Οἱ πιστοὶ ὀφείλουσι τρίτον νὰ ὑποτάσσωνται καὶ ὑπακούωσιν εἰς τοὺς ἑαυτῶν ποιμένας. Ὀφείλουσι νὰ ὑπακούωσιν, ὅταν ἐντέλλωνται αὐτοῖς τὰ καλὰ καὶ σωτήρια. Νὰ ὑπακούωσιν, ὅταν ἀπαγορεύωσι καὶ ἀποτρέπωσιν αὐτοὺς ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας· νὰ ὑπακούωσιν ὅταν μετὰ πραότητος διδάσκωσι καὶ νουθετῶσιν αὐτοὺς, ἀλλὰ καὶ ὅταν ἐπιτιμῶσι καὶ ἐλέγχωσιν αὐτοὺς μετ' αὐστηρότητος διὰ τὰς κακίας ἢ τὰς σκανδαλώδεις αὐτῶν πράξεις καὶ τότε ὀφείλουσι νὰ ὑποτάσσωνται καὶ ὑπακούωσιν ἄνευ

ἀντιρρήσεως. Διότι οἱ πιστοὶ ὀφείλουσι νὰ ἔχωσιν ὑπ᾿ ὄψει ὅτι οἱ ποιμένες ἔχουσι καθῆκον ἀπαραίτητον καὶ νὰ ἐπιτιμῶσι καὶ νὰ ἐλέγχωσιν, ὅταν παρίσταται τοιαύτη ἀνάγκη. Τὸ καθῆκον τοῦτο ἐπιβάλλει αὐτοῖς ἡ στοργὴ, ἡ ἀγάπη ἣν ὀφείλουσι νὰ αἰσθάνωνται πρὸς τὰ πνευματικὰ αὐτῶν τέκνα. Οὐαὶ δ᾿ αὐτοῖς, ἐὰν ἤθελον ἀδιαφορήσῃ ἢ παραμελήσῃ τὸ καθῆκον τοῦτο. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει γίνονται καὶ αὐτοὶ κοινωνοὶ τῶν ἁμαρτιῶν τοῦ λαοῦ, γίνονται ἀρνηταὶ τῆς μεγάλης καὶ ἱερᾶς αὐτῶν ἀποστολῆς. Τοὺς ποιμένας, οἱ ὁποῖοι ἀποφεύγουσι νὰ διορθώνωσι τὰ σφάλματα τοῦ λαοῦ δι᾿ ἐπιτιμήσεων καὶ ἐλέγχων, ἀποκαλεῖ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ βλέποντας οὐδὲν βλέποντας καὶ κύνας ἐννεοὺς μὴ ὑλακτοῦντας· *«ἐκτετύφλωνται καὶ οὐκ ἔγνωσαν· κύνες ἐννεοὶ οὐ δυνήσονται ὑλακτεῖν»*. Ἐὰν ὅμως οἱ μὲν ποιμένες ἐκπληροῦσι τὸ καθῆκόν των τοῦτο καὶ ἑπομένως ἐξεγείρωνται κατὰ τῶν κακιῶν τοῦ λαοῦ, οἱ δὲ λαοὶ ἀδιαφοροῦσι καὶ περιφρονοῦσι τὰς φωνὰς τῶν ποιμένων, τότε ἀλλοίμονον εἰς τοὺς τοιούτους λαούς. Οἱ Ἰουδαῖοι ἀπώλοντο ἀκριβῶς διὰ τὸν λόγον τοῦτον. Οἱ προφῆται ἐξηγέρθησαν κατὰ τῶν κακιῶν αὐτῶν, προεφήτευσαν τὴν ἐπικειμένην αἰχμαλωσίαν τοῦ λαοῦ, ἀλλ᾿ οἱ Ἰουδαῖοι ἀντὶ νὰ ἔλθωσιν εἰς συναίσθησιν, ἔκλειον τὰ ὦτα αὐτῶν καὶ ἀπῄτουν ἀπὸ τοὺς προφήτας νὰ προφητεύωσιν εἰς αὐτοὺς εὐχάριστα· *«οἱ λέγοντες τοῖς προφήταις, μὴ ἀναγγέλλετε ἡμῖν, καὶ τοῖς τὰ ὁράματα ὁρῶσι, μὴ λαλεῖτε ἡμῖν, ἀλλὰ ἡμῖν λαλεῖτε καὶ ἀναγγέλλετε ἡμῖν ἑτέραν πλάνην»*· τ. ε. λαλεῖτε πρὸς ἡμᾶς γλῶσσαν ἀρεστὴν καὶ μὴ ἐξαγγέλλετε ὁράσεις μὴ ἀρεσκούσας εἰς ἡμᾶς, ἀλλ᾿ ὁράσεις ἀρεσκούσας, ἔστω καὶ ἂν ἦναι ψευδεῖς καὶ πλανῶσιν ἡμᾶς. Οἱ πιστοὶ λοιπὸν ὀφείλουσι ὄχι ἁπλῶς νὰ ὑπακούωσιν εἰς τοὺς πνευματικοὺς αὐτῶν πατέρας, ὅταν ἐπιτιμῶσι τούτους διὰ τὴν κακίαν καὶ τὸ ἀμετανόητον τῆς καρδίας αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ νὰ σπεύδωσιν εἰς μετάνοιαν καὶ εἰς ἀπάρνησιν τοῦ ἁμαρτωλοῦ βίου αὐτῶν.

Τέλος, οἱ πιστοὶ ὀφείλουσιν ἵνα προσεύχωνται ὑπὲρ τοῦ ποιμένος αὐτῶν, ὑπὲρ τοῦ ἱερέως. Οἱ ἱερεῖς ἔχουσιν ἀνάγκην τῶν προσευχῶν τοῦ ἰδίου αὐτῶν ποιμνίου, ὅπως δυνηθῶσι νὰ ἐκπληρώσωσιν ἐπαξίως τὰ βαρέα καὶ δυσβάστακτα αὐτῶν καθήκοντα. Διὰ τὸν λόγον δὲ τοῦτον οἱ πιστοὶ ὀφείλουσι προθύμως πάντοτε καὶ μετὰ θερμότητος νὰ προσεύχωνται ὑπὲρ τῶν ποιμένων αὐτῶν.

Προσπαθήσωμεν οἱ πάντες, Χριστιανοὶ ἀδελφοί, ποιμένες καὶ ποιμαινόμενοι, ἱερεῖς καὶ πιστοί, κλῆρος καὶ λαός, ὅπως ἐκπληρώσωμεν ἕκαστος τὸ ἑαυτοῦ καθῆκον. Οἱ ἱερεῖς νὰ ποιμαίνωσι τὸν λαὸν τοῦ Κυρίου διὰ τῆς διδασκαλίας, τοῦ ἐναρέτου αὐτῶν παραδείγματος καὶ τῆς ἐνδελεχοῦς καὶ ἐκτενοῦς προσευχῆς, οἱ δὲ πιστοὶ νὰ ἀγαπῶσι, νὰ σέβωνται, νὰ τιμῶσι νὰ ὑποτάσσωνται καὶ ὑπακούωσιν εἰς τοὺς πνευματικοὺς αὐτῶν πατέρας καὶ νὰ προσεύχωνται ὑπὲρ αὐτῶν. Οὕτω δὲ ποιοῦντες καὶ πολιτευόμενοι κατὰ τὸν ἐπὶ γῆς βίον ἡμῶν, θὰ γίνωμεν ἄξιοι κατὰ τὴν φοβερὰν ἐκείνην ἡμέραν τῆς Κρίσεως καὶ ἀνταποδόσεως νὰ ἀκούσωμεν οἱ πάντες, καὶ Κλῆρος καὶ λαὸς, τὴν γλυκεῖαν ἐκείνην φωνὴν, *«εὖ δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστὲ.... εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ Κυρίου σου»*. Ἀμήν.

καὶ νὰ κυβερνῶσι τὸν λαὸν μετὰ στοργῆς πατρικῆς καὶ ἀνυποκρίτου ἀγάπης, οὐδέποτε δὲ μετὰ σκληρότητος καὶ τυραννικῶς. Ὁ Θεὸς, εἶπεν ἀρχαῖός τις διδάσκαλος τῆς Ἐκκλησίας πρὸς Αὐτοκράτορα, ὁ Θεὸς ἀνυψῶν σε εἰς βασιλέα δὲν σὲ ἔκαμε τύραννον, ἀλλὰ πατέρα τοῦ λαοῦ αὐτοῦ. Λοιπὸν οἱ ἄρχοντες παντὸς βαθμοῦ ἀπαράβατον ἔχουσι καθῆκον νὰ φέρωνται πρὸς τοὺς ὑπηκόους αὐτῶν πατρικῶς καὶ οὐχὶ μετὰ βαρβαρότητος καὶ ἀπανθρωπίας.

Τρίτον καθῆκον τῶν ἀρχόντων εἶναι, νὰ ὦσι ***δίκαιοι.*** Ἀλλ' ἡ λέξις δίκαιος σημαίνει πολλά. Δικαία Κυβέρνησις ἐν πρώτοις λέγεται ἐκείνη ἡ ὁποία θεωρεῖ καθῆκόν της νὰ πατάσσῃ τὸ κακὸν χωρὶς ὅμως νὰ ἐξοκέλλῃ εἰς ὑπερβολὰς, *«οὐ γὰρ εἰκῇ τὴν μάχαιραν φορεῖ»* λέγει ὁ Ἀπόστ. Παῦλος. Δικαία Κυβέρνησις δεύτερον εἶναι ἐκείνη, ἥτις θεωρεῖ καθῆκόν της νὰ ἐπιδιώκῃ ἀντὶ πάσης θυσίας τὸ ἀγαθὸν τῶν πολιτῶν διὰ νόμων ὠφελίμων, διότι ὁ κύριος σκοπὸς παντὸς νόμου εἶναι νὰ μορφώνῃ πολίτας τιμίους καὶ ἐναρέτους. Δικαία Κυβέρνησις τέλος εἶναι ἐκείνη, ἥτις θεωρεῖ καθῆκόν της νὰ χορηγῇ εἰς τοὺς κυβερνωμένους ὅλα τὰ δυνατὰ μέσα τοῦ διάγειν εἰρηνικῶς ἐν τῇ παρούσῃ ζωῇ καὶ προάγεσθαι καὶ προκόπτειν οὐ μόνον ὑλικῶς, ἀλλὰ καὶ ἠθικῶς καὶ πνευματικῶς. Ἐπειδὴ δὲ τὸ τελευταῖον τοῦτο κατορθοῦται καὶ ἐπιτυγχάνεται διὰ μόνης τῆς θρησκείας, διὰ τοῦτο ἡ Κυβέρνησις ὀφείλει νὰ προστατεύῃ τὴν θρησκείαν καὶ καθιστᾷ αὐτὴν σεβαστὴν εἰς πάντας. Οἱ βασιλεῖς ὀφείλουσιν ὄχι μόνον νὰ προστατεύωσι μετὰ ζήλου τὴν θρησκείαν, ἀλλὰ ὀφείλουσιν ἀκόμη καὶ οἱ ἴδιοι νὰ τηρῶσιν ἀπαρεγκλίτως τοὺς νόμους καὶ τὰ ἐπιτάγματα τῆς θρησκείας γινόμενοι διὰ τοῦ εὐσεβοῦς αὐτῶν βίου τὸ παράδειγμα καὶ ὁ τύπος τῆς εὐσεβείας καὶ ἀρετῆς. «Οἱ δυνάσται, παραγγέλλει Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, » οἱ δυνάσται φοβεῖσθε τὸν δυνατώτερον. Οἱ τῶν ὑψηλῶν θρόνων τὸν » ἐν ὑψίστοις οἰκοῦντα. Οἱ βασιλεῖς αἰδεῖσθε τὴν ἁλουργίδα· νομοθε- » τήσει γὰρ καὶ νομοθέταις ὁ λόγος· γινώσκετε τί τὸ πιστευθὲν ὑμῖν, » καὶ τί τὸ περὶ ὑμᾶς μυστήριον; κόσμος ὅλος ὑπὸ χεῖρα τὴν ὑμετέραν » διαδήματι μικρῷ καὶ βραχεῖ ῥακίῳ κρατούμενος. Τὰ μὲν ἄνω μόνον » Θεοῦ, τὰ δὲ κάτω καὶ ὑμῶν. Θεοὶ γίνεσθε τοῖς ἐφ' ὑμᾶς».

Οἱ πάντες λοιπὸν ἀδελφοὶ, καὶ ἄρχοντες καὶ ἀρχόμενοι, καὶ βασιλεῖς καὶ ἰδιῶται, οἱ πάντες ἂς ἀγωνισθῶμεν ἵνα ἐκπληρώσωμεν εὐσεβῶς καὶ μετὰ φόβου Θεοῦ τὰ ἡμέτερα καθήκοντα καὶ ὡς Χριστιανοὶ πολῖται ἐν ᾗ ἕκαστος ἔλαχε τάξει, ἵνα ἡ θεία χάρις ἐπιχορηγήσῃ ἡμῖν τὰ ἐγκόσμια καὶ ὑπερκόσμια ἀγαθὰ ἔν τε τῷ νῦν αἰῶνι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι. Ἀμήν.

ρίας καὶ δεξιότητος. Ὀφείλομεν νὰ συντρέχωμεν τὴν Ἐξουσίαν διὰ τῶν ***προσευχῶν ἡμῶν***. Πανταχοῦ καὶ πάντοτε ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἐκκλησίᾳ καὶ κατ᾿ αὐτοὺς ἀκόμη τοὺς χρόνους τῶν διωγμῶν οἱ πιστοὶ προσηύχοντο ὑπὲρ τῶν προϊσταμένων τῆς πολιτείας. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἐπιστέλλων τῷ Τιμοθέῳ ἐντέλλεται τὰ ἑπόμενα: «*Παρακαλῶ οὖν πρῶτον πάντων ποιεῖσθαι δεήσεις, προσευχάς, ἐντεύξεις, εὐχαριστίας ὑπὲρ πάντων ἀνθρώπων,* ***ὑπὲρ βασιλέων καὶ πάντων τῶν ἐν ὑπεροχῇ ὄντων,*** *ἵνα ἤρεμον καὶ ἡσύχιον βίον διάγωμεν ἐν πάσῃ εὐσεβείᾳ καὶ σεμνότητι*». Ὀφείλομεν νὰ συντρέχωμεν τὴν Ἐξουσίαν διὰ τοῦ ***χρήματος ἡμῶν*** καταβάλλοντες τακτικῶς καὶ ἀνελλιπῶς τοὺς νενομισμένους φόρους. Τὸ Κράτος ἄνευ χρημάτων δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ. Πρὸς τοῦτο ἀπαιτοῦνται χρήματα καὶ μάλιστα χρήματα πολλά, χρήματα διὰ τὰς πολεμικὰς παρασκευάς, χρήματα καὶ διὰ τὰ εἰρηνικὰ ἔργα. Διὰ τὸν λόγον δὲ τοῦτον πᾶς φόρος ἐπιβαλλόμενος εἶναι νόμιμος καὶ ὑποχρεοῦται πᾶς πολίτης νὰ καταβάλλῃ τοῦτον μετὰ χρηστοῦ συνειδότος. Ὅλοι δὲ γνωρίζετε τὴν ἀπάντησιν, τὴν ὁποίαν ἔδωκεν ὁ Χριστὸς ἐπὶ τοῦ προκειμένου ζητήματος. «*Ἀπόδοτε τὰ τοῦ Καίσαρος Καίσαρι καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ*». Ὀφείλομεν νὰ συντρέχωμεν τὴν Ἐξουσίαν καὶ διὰ τοῦ ***αἵματος ἡμῶν***. Δὲν ἀρκεῖ νὰ καταβάλλωμεν τοὺς φόρους εἰς χρήματα. Ἡ Ἐξουσία ἀπαιτεῖ παρ᾿ ἡμῶν καὶ τὸν φόρον τοῦ αἵματος ἐν καιρῷ πολέμου. Σκληρὸς εἶναι οὗτος ὁ φόρος, ἀλλ᾿ εἶναι φόρος νόμιμος καὶ θὰ ἐξακολουθήσῃ νὰ εἰσπράττηται μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης, καθ᾿ ἣν ὁ σίδηρος τῶν λογχῶν θὰ μεταβληθῇ εἰς ὑνία ἀρότρων. Τέλος ὀφείλομεν νὰ συντρέχωμεν τὴν Ἐξουσίαν διὰ τῶν *συμβουλῶν* καὶ τῆς περὶ τὸ κυβερνᾶν ἐμπειρίας ἡμῶν. Ὁ σοφὸς Σολομὼν λέγει: Ὅπου δὲν ὑπάρχουσι σύμβουλοι συνετοὶ καὶ φρόνιμοι, ἐκεῖ ὁ λαὸς ἀπόλλυται. Ἐκεῖ δὲ πάλιν, ὅπου ὑπάρχουσιν ἄνδρες πεφωτισμένοι καὶ συνετοί, ἐκεῖ ἡ εὐδαιμονία τῆς κοινωνίας εἶναι ἐξησφαλισμένη. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον εἰς οὐδένα πολίτην συνετὸν καὶ πεπειραμένον περὶ τὸ κυβερνᾶν ἐπιτρέπεται νὰ ἀρνηθῇ τὰς ὑπηρεσίας αὐτοῦ εἰς τὴν Ἐξουσίαν, ὁσάκις καλεῖται νὰ παράσχῃ τοιαύτας.

Καὶ ταῦτα μὲν ἐν περιλήψει τὰ καθήκοντα τῶν πολιτῶν πρὸς τὴν ἐξουσίαν. Ἀλλὰ δὲν ἔχουσι μόνον οἱ πολῖται καθήκοντα, ἔχουσι τοιαῦτα καὶ αὐτοὶ οὗτοι οἱ ἀσκοῦντες τὴν ἐξουσίαν, οἱ βασιλεῖς δηλονότι, καὶ ἐν γένει οἱ ἄρχοντες πρὸς τοὺς ὑπηκόους αὐτῶν, πρὸς τοὺς λαοὺς τοὺς ὁποίους διακυβερνῶσι. Ποῖα εἶναι ἤδη τὰ καθήκοντα τούτων;

Ἐν πρώτοις οἱ Ἄρχοντες ὀφείλουσι νὰ ἦναι ***ἀφιλοκερδεῖς!*** Ἡ ἐξουσία εἶναι δημοσία ὑπηρεσία, δὲν εἶναι κερδοσκοπικὴ ἐπιχείρησις· εἶναι, ὅπως ἔλεγον οἱ ἀρχαῖοι, μεγάλη δουλεία. Οἱ περιβεβλημένοι λοιπὸν τὴν ἐξουσίαν πρὸς ἕνα καὶ μόνον σκοπὸν ὀφείλουσι νὰ ἀποβλέπουν πρὸς τὸ ***κοινὸν ἀγαθὸν*** καὶ οὐχὶ πρὸς ἰδίαν ὠφέλειαν. Ἰδοὺ τὸ πρῶτον καθῆκον τῶν Ἀρχόντων, νὰ ἦναι ἀφιλοκερδεῖς, νὰ ἔχωσιν αὐταπάρνησιν καὶ νὰ ἦναι ἕτοιμοι εἰς πᾶσαν θυσίαν ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ ἀγαθοῦ.

Δεύτερον καθῆκον τῶν ἀρχόντων εἶναι ἡ ***ἐπιείκεια***. Οἱ ἄρχοντες ὀφείλουσι νὰ ἔχωσι πάντοτε πρὸ ὀφθαλμῶν ὅτι εἶναι οἱ πατέρες τοῦ λαοῦ· διὰ τὸν λόγον δὲ τοῦτον ὀφείλουσι νὰ ἦναι ἐπιεικεῖς καὶ συγκαταβατικοὶ πρὸς τὸν λαόν, ὅταν ἐπιβάλλωσι φόρους καὶ ἄλλας ὑποχρεώσεις

Ἡ ἀρχὴ δὲ, ἡ καταγωγὴ τῆς Ἐξουσίας εἶναι ἐκ Θεοῦ. Τοῦτο διδάσκει ἡμᾶς ὁ θεῖος λόγος. «*Δι' ἐμοῦ*, λέγει αὐτὸς ὁ Θεὸς, *δι' ἐμοῦ οἱ βα»σιλεῖς βασιλεύουσιν*». «*Οὐκ ἔστιν ἐξουσία*, λέγει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, »*εἰμὴ ἀπὸ Θεοῦ*». Αὐτὸ τοῦτο ἐβεβαίωσε καὶ ὁ Χριστὸς πρὸς τὸν Πιλάτον, ὅταν εἶπε πρὸς αὐτόν. «*Οὐδεμίαν ἐξουσίαν εἶχες ἐπ' ἐμοῦ, εἰ μὴ ἦν »σοι δεδομένον ἄνωθεν*». Ὥστε θεία εἶναι ἡ καταγωγὴ τῆς Ἐξουσίας.

Ἡ Ἐξουσία ἀσκεῖται ὑπὸ διαφόρους διοικητικὰς μορφάς. Ἀλλὰ ὑπὸ οἱονδήποτε τύπον καὶ ἂν ἀσκῆται ἡ ἐξουσία, εἴτε ὑπὸ τὸν τύπον τὸν μοναρχικὸν, εἴτε τὸν ἀριστοκρατικὸν, καθ' ὃν κυβερνῶσιν οἱ ἄριστοι, εἴτε ὑπὸ δημοκρατικὸν, καθ' ὃν κυβερνᾷ ὁ λαὸς διὰ τῶν ἀντιπροσώπων αὐτοῦ, τὰ καθήκοντα τῶν κυβερνωμένων παραμένουσι τὰ αὐτὰ πάντοτε καὶ ἀναλλοίωτα. Εἶναι δὲ τὰ καθήκοντα ταῦτα τὰ ἑπόμενα:

Πρῶτον, ***σεβασμός***.—Οἱ πολῖται ὀφείλουσι νὰ σέβωνται τὸν νομίμως κατέχοντα τὴν ἐξουσίαν οἱονδήποτε τίτλον καὶ ἂν φέρῃ οὗτος, εἴτε βασιλεὺς, εἴτε αὐτοκράτωρ, εἴτε ἡγεμὼν, εἴτε Πρόεδρος Δημοκρατίας. Ὀφείλουσι δὲ νὰ σέβωνται αὐτοὺς καὶ ὅταν ἀκόμη ἔχωσιν ἐλαττώματα καὶ ἐλλείψεις, διότι ἀφ' ἑνὸς μὲν δὲν δυνάμεθα νὰ ἀπαιτῶμεν παρ' ἀνθρώπων τελειότητα, ἣν ἡ ἀνθρωπίνη φύσις δὲν δύναται νὰ χορηγήσῃ, καὶ δεύτερον διότι τιμῶντες καὶ σεβόμενοι τούτους ὡς ἄρχοντας, τιμῶμεν ἐν τῷ προσώπῳ αὐτῶν τὸν Θεὸν, ὅστις ἐνεπιστεύθη εἰς χεῖρας αὐτῶν τὴν φροντίδα τῶν ἡμετέρων κοσμικῶν ὑποθέσεων.

Δεύτερον, ἡ ***ὑπακοή***. Οἱ πολῖται ὀφείλουσι νὰ ὑπακούωσι καὶ ὑποτάσσωνται εἰς τοὺς ἄρχοντας. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος παραγγέλλει· «*πᾶσα ψυχὴ ἐξουσίαις ὑπερεχούσαις ὑποτασσέσθω· οὐ γάρ ἐστιν ἐξουσία, »εἰμὴ ἀπὸ Θεοῦ· αἱ δὲ οὖσαι ἐξουσίαι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τεταγμέναι εἰσιν. »Ὥστε ὁ ἀντιτασσόμενος τῇ ἐξουσίᾳ τῇ τοῦ Θεοῦ διαταγῇ ἀνθέστηκεν. »Οἱ δὲ ἀνθεστηκότες, ἑαυτοῖς κρῖμα λήψονται.... διὸ ἀνάγκη ὑποτάσσε»σθαι οὐ μόνον διὰ τὴν ὀργὴν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν συνείδησιν.*» Τὰ αὐτὰ ἐντέλλεται καὶ ὁ Ἀπόστολος Πέτρος. «*Ὑποτάγητε οὖν πάσῃ ἀνθρωπίνῃ »κτίσει διὰ τὸν Κύριον· εἴτε βασιλεῖ ὡς ὑπερέχοντι· εἴτε ἡγεμόσιν, ὡς δι' »αὐτοῦ πεμπομένους εἰς ἐκδίκησιν μὲν κακοποιῶν, ἔπαινον δὲ ἀγαθο«ποιῶν. Ὅτι οὕτως ἐστὶ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ*». Αὕτη ἐστιν ἡ διδασκαλία τοῦ Θεοῦ, αὕτη ἡ διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας ἀπ' ἀρχῆς μέχρι σήμερον. Τὴν σωτηριώδη ταύτην διδασκαλίαν ὀφείλουσιν ἐξίσου νὰ ἐνωτίζωνται καὶ βασιλεῖς καὶ λαός. Καὶ οἱ μὲν βασιλεῖς, ὅπως ἔχωσι πάντοτε ἐν νῷ ὅτι παρὰ Θεοῦ ἔλαβον τὴν ἐξουσίαν, καὶ μὴ ἐπιτρέπωσιν ἑπομένως εἰς ἑαυτοὺς τὸν πειρασμὸν τοῦ καταλύειν τοὺς νόμους τοῦ Θεοῦ καὶ ἀντικαθιστᾶν τούτους διὰ νόμων ἰδίων, νόμων ἀνθρωπίνων. Οἱ δὲ λαοὶ ὅπως ὑπακούωσι καὶ ὑποτάσσωνται ἀγογγύστως πάσῃ ἀρχῇ *διὰ τὴν συνείδησιν*.

Τρίτον, ἡ ***συνδρομὴ, ἡ βοήθεια***. Ὅπως τὰ τέκνα ἔχουσι καθῆκον νὰ βοηθῶσι τοὺς ἑαυτῶν γονεῖς, οὕτω καὶ οἱ πολῖται ἔχουσι καθῆκον ἀπαράβατον νὰ συντρέχωσι καὶ βοηθῶσι τὴν ἐξουσίαν. Ὀφείλουσι δὲ νὰ βοηθῶσι τὴν ἐξουσίαν α') διὰ τῶν προσευχῶν αὐτῶν, β') διὰ τοῦ χρήματος αὐτῶν, γ') διὰ τοῦ αἵματος αὐτῶν καὶ δ') διὰ τῶν συμβουλῶν καὶ ὁδηγιῶν αὐτῶν, ἢ σαφέστερον εἰπεῖν, διὰ τῆς διοικητικῆς αὐτῶν ἐμπει-

# ΑΙ ΕΝΤΟΛΑΙ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

## ΠΕΜΠΤΗ ΕΝΤΟΛΗ

### Ι΄.

*«Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου».*

Εἰς τὰς προηγουμένας ὁμιλίας κατεδείξαμεν τὰ ἀμοιβαῖα καθήκοντα γονέων καὶ τέκνων, κυρίων καὶ δούλων, ποιμένων καὶ πιστῶν. Ἀλλ' ἡ πέμπτη τοῦ Θεοῦ ἐντολὴ δὲν περιορίζεται εἰς μόνην τὴν οἰκογενειακήν, οὕτως εἰπεῖν, κοινωνίαν, οὐδ' εἰς μόνην τὴν θρησκευτικὴν κοινωνίαν. Ἐπεκτείνεται καὶ ἐπὶ τῆς πολιτικῆς κοινωνίας καὶ καθορίζει τὰ καθήκοντα κυβερνώντων καὶ κυβερνωμένων, περὶ ὧν ἔσται ἡμῖν σήμερον ὁ λόγος.

Ἀλλὰ πρὶν ἢ ἐξετάσωμεν τὰ ἀμοιβαῖα καθήκοντα κυβερνώντων καὶ κυβερνωμένων καλὸν θεωρῶ νὰ παραστήσω α΄) τὸ ἀναγκαῖον τῆς ἐξουσίας, β΄.) τὴν ἀρχὴν αὐτῆς καὶ γ΄.) τὰ διάφορα κυβερνητικὰ συστήματα.

Ἡ ἀνάγκη τῆς ὑπάρξεως Ἐξουσίας εἶναι ἀπόλυτος. Ὁ Θεὸς ἔπλασε τὸν ἄνθρωπον διὰ νὰ ζῇ ἐν κοινωνίᾳ. Τοῦτο πληροφορούμεθα ἐξ αὐτῆς ταύτης τῆς φύσεως ἡμῶν. Ἀλλ' ἐν τῇ κοινωνίᾳ ταύτῃ, ἐν τῷ κοινωνικῷ τούτῳ σώματι ἀνάγκη ἀπόλυτος εἶναι νὰ ὑπάρξῃ κεφαλὴ διευθύνουσα. Μεταξὺ τῶν μελῶν τῶν ἀποτελούντων τὴν κοινωνίαν, ἅτινα καὶ πολλὰ εἶναι καὶ ἔχουσι διαφόρους ἰδέας, θελήσεις, χαρακτῆρας, κλίσεις καὶ ἰδιαίτερα συμφέροντα, ἡ ἕνωσις εἶναι ἀδύνατος, ἐὰν δὲν ὑπάρξῃ δύναμις συγκρατοῦσα ταῦτα καὶ διευθύνουσα τὴν ἐνέργειαν πάντων καὶ ἑνὸς ἑκάστου πρὸς τὸ κοινὸν ἀγαθόν. Ὅπου, λέγει σοφός τις, ὅπου ὅλος ὁ κόσμος θέλει νὰ κάμνῃ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον θέλει, οὐδεὶς κατορθώνει, οὐδεὶς ἐπιτυγχάνει ἐκεῖνο ὅπερ θέλει καὶ ἐπιδιώκει. Ὅπου δὲν ὑπάρχει ἄρχων, ὅλος ὁ κόσμος εἶναι ἄρχων. Ὅπου δὲ ὅλος ὁ κόσμος εἶναι ἄρχων, ἐκεῖ ὅλος ὁ κόσμος εἶναι δοῦλος. Ἡ ὕπαρξις λοιπὸν ἀρχῆς ὑπερτάτης, ἡ ὕπαρξις Κυβερνήσεως εἶναι ἀνάγκη ἐπιβεβλημένη.

μιούργησε τὰ πάντα καὶ ἔθηκεν αὐτὰ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἀνθρώπου «πάντα ὑπέταξεν ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτοῦ» (Ψαλ. Η΄ 7) καὶ τὸ ἅγιόν του θέλημα εἶνε νὰ τὰ ἀπολαμβάνῃ, ἀφοῦ «ἔκτισεν αὐτὰ εἰς μετάληψιν μετὰ εὐχαριστίας τοῖς πιστοῖς» (1. Τιμ. Δ΄ 4). Ἀλλὰ ὁ ἴδιος Θεὸς ἔδωκε καὶ νόμους καὶ διατάξεις διὰ τῶν ἁγίων καὶ θεοπνεύστων ἀνδρῶν, διὰ τῶν ὁποίων παραγγέλλεται ἡ μετρία καὶ λογικὴ χρῆσις ὅλων, ἡ «μετὰ εὐχαριστίας μετάληψις αὐτῶν. Μόνον «οἱ τὰ ἐπίγεια φρονοῦντες», μόνον οἱ ἐχθροὶ τοῦ Σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ, ὧν τὸ τέλος ἀπώλεια» μόνον αὐτοὶ θεοποιοῦσι τὴν κοιλίαν (Φιλιπ. Γ΄. 12) μόνον αὐτοὶ τολμῶσι ν' ἀνθίστανται ἐκ γαστριμαργίας εἰς τὰς θρησκευτικὰς ταύτας διατάξεις, λησμονοῦντες τελείως ὅτι ὁ πλάσας τὸ σῶμα Θεὸς ἔπλασε καὶ τὴν ψυχήν. Καὶ διὰ νὰ διατηρῆται ἡ πρέπουσα ἀναλογία καὶ ἁρμονία μεταξὺ σώματος καὶ ψυχῆς καὶ νὰ μὴ λαμβάνῃ τὸ ὑλικὸν σῶμα τὴν κυριαρχίαν, ἡ ὁποία ἐκ φύσεως ἀνήκει εἰς τὴν πνευματικὴν ψυχὴν, καθὼς θέλει καὶ διατάσσει ὁ Θεὸς, καθὼς εἶνε τὸ δίκαιον καὶ τὸ πρέπον, πρέπει νὰ ὑποβάλλεται τοῦτο εἰς ἐγκράτειαν, πρέπει νὰ γίνεται σύμμετρος χρῆσις τῶν τροφῶν. Διὰ νὰ διατηρήσῃ λοιπὸν τὴν λογικότητά του ὁ ἄνθρωπος ἀφ' ἑνὸς, διὰ νὰ ὑπακούῃ εἰς τὰς διατάξεις τῆς θρησκείας του ἀφ' ἑτέρου, πρὸ πάντων δὲ διὰ νὰ διατηρήσῃ τὴν σωματικήν του ὑγείαν, ἡ ὁποία συνεπάγεται καὶ τὴν ψυχικὴν ὑγείαν, ὀφείλει νὰ τηρῇ τὴν νηστείαν. Ἂς ἐρωτηθῶσιν οἱ ὑγιειονολόγοι, πρὸ πάντων δὲ ἂς παρατηρηθῶσιν οἱ τηροῦντες τὴν νηστείαν, οἱ ἐγκρατεῖς καὶ σώφρονες, καὶ ἡ ἀπάντησις τῶν πρώτων εἰς τὸ ἀποτέλεσμα τῆς παρατηρήσεως τῶν δευτέρων, θὰ εἶνε ἡ ἰσχυροτέρα ἀπόδειξις τῆς λογικότητος τῆς διατάξεως τῆς θρησκείας. Πρὸς τί λέγει ὁ ἄλλος τοῦτο, πρὸς τί ἐρωτᾷ ὁ ἄλλος ἐκεῖνο, καὶ καταντᾷ νὰ θέλωμεν νὰ ὑποβάλλωμεν ὑπὸ τὴν ἀνθρωπίνην, ὑπὸ τὴν σαρκικὴν, ὑπὸ τὴν ἰδιοτελῆ ἡμῶν κρίσιν καὶ ἐπίκρισιν τὰ πάντα. Καὶ τὸ ἀποτέλεσμα ἆρά γε ποῖον εἶνε;

Τὸ ἀποτέλεσμα, ἀδελφοὶ, τῆς τοιαύτης τακτικῆς εἶνε ὅτι κλονίζονται ἐκ θεμελίων αἱ θρησκευτικαὶ πεποιθήσεις τῶν πιστῶν, αἴρεται ὁ σωτήριος φραγμὸς τῆς θρησκείας, φθίνει ἡ ἐν Χριστῷ ζωὴ, ἐξαφανίζεται ἡ Χριστιανικὴ ἠθικὴ, τὸ εὐῶδες τοῦτο ἄνθος τῆς θρησκείας, βασιλεύει καὶ κυριαρχεῖ ἡ ἁμαρτία καὶ εἰς ἄφευκτον καταστροφὴν φέρεται ἡ ἀνθρωπότης. Καὶ λοιπὸν πρέπει νὰ ἐφαρμοσθῇ—θὰ ἐρωτήσῃ τις—τὸ «πίστευε καὶ μὴ ἐρεύνα»; Ὄχι, ἀγαπητοί. Τοιοῦτον δὲν εἶνε τὸ πνεῦμα τῆς ἁγίας ἡμῶν θρησκείας! Νὰ μελετῶμεν, νὰ ἐξετάζωμεν, ἀλλὰ ὑπὸ πνεῦμα εὐθὺ, ὑπὸ πνεῦμα ἀνιδιοτελές. Πρὸ παντὸς δὲ νὰ μὴ θέλωμεν νὰ ἐπιδεικνύωμεν γνώσεις ἐνῷ κατ' οὐσίαν δὲν ἔχομεν περὶ τοιούτων ζητημάτων τὴν παραμικρὰν γνῶσιν. Τοιουτοτρόπως ἐρευνῶντες καὶ ἀναζητοῦντες, θὰ εὑρίσκωμεν ὅτι καὶ ἡ βάσις τῶν θρησκευτικῶν διατάξεων εἶνε λογικὴ καὶ ὁ σκοπὸς ὠφέλιμος καὶ δὲν θὰ γινώμεθα παραίτιοι σκανδάλου, ἀποφεύγοντες τὸ «οὐαί», τὸ ὁποῖον ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐκσφενδονίζει κατὰ τῶν προκαλούντων τὰ σκάνδαλα, «οὐαὶ—λέγων—τῷ ἀνθρώπῳ, δι' οὗ τὸ σκάνδαλον ἔρχεται». (Ματθ. ΙΖ΄ 1).

ἡ ὑπερηφάνεια, ἐκ τῆς ὁποίας ὁρμώμενος ὁ ἁμαρτάνων παραβαίνει τὸν ἱερὸν νόμον, θέτων τοιουτοτρόπως τὸν ἑαυτόν του ὑπεράνω τοῦ Θείου Νομοθέτου, τοῦ ἁγίου Θεοῦ, τὴν θέλησίν του ὑπεράνω τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ, τὸ ὁποῖον εἶνε ὁ θεῖος Νόμος. Λησμονεῖ ὅτι ἡ ἁμαρτία εἶνε παράβασις κειμένου νόμου, προσβολὴ κατὰ τοῦ νομοθέτου καὶ ὡς τοιαύτη ἔχει ἀνάγκην ἱκανοποιήσεως ἐν σχέσει πρὸς τὸν νομοθέτην. Ἐπέρχεται δὲ ἡ θεία ἱκανοποίησις διὰ τῆς ταπεινώσεως τοῦ ἁμαρτωλοῦ ἐνώπιον ὄχι πλέον τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τοῦ πολὺ κατωτέρου τοῦ Θεοῦ, πνευματικοῦ. Ἀλλὰ καὶ πρὸς τί ἡ συστολὴ αὕτη τοῦ ἁμαρτωλοῦ ἀπέναντι ὁμοίου του ἀνθρώπου, ἀφοῦ κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἁμαρτίας οὐδὲ ἴχνος αὐτῆς ἀναφαίνεναι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, τοῦ πανταχοῦ παρόντος;

Πρὸς τί—λέγει ἄλλος—ἡ προσευχή; Μήπως ὁ Θεὸς ἔχει ἀνάγκην τῆς δοξολογίας ἡμῶν, τῶν εὐχαριστιῶν ἡμῶν, τὰς ὁποίας ἐκφράζομεν ἐν τῇ προσευχῇ; Μήπως ὁ παντογνώστης Θεὸς ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ ἡμᾶς νὰ μάθῃ τίνων ἔχομεν ἀνάγκην, διὰ νὰ ἀπευθύνωμεν εἰς αὐτὸν αἰτήσεις ἐν τῇ προσευχῇ; Ἐκεῖνος δοξολογεῖται ἡμέραν καὶ νύκτα ὑπὸ τῶν ἁγίων ἀγγέλων. Ἐκεῖνος γνωρίζει τὰς ἀνάγκας μας «πρὸ τοῦ ἡμᾶς αἰτῆσαι αὐτόν». Βεβαίως ὁ ἅγιος Θεὸς δὲν ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ τὰς εὐχαριστίας καὶ δοξολογίας ἡμῶν, «οὐδὲ ὑπὸ χειρῶν ἀνθρώπων θεραπεύεται προσδεόμενός τινος» (Πραξ. ΙΖ´ 25). Ἔχομεν ὅμως ἡμεῖς ἀνάγκην ἀναπόφευκτον νὰ κάμωμεν τοῦτο, διὰ νὰ δείξωμεν ὅτι αἰσθαινόμεθα τὰς πολλὰς καὶ μεγάλας εὐεργεσίας αὐτοῦ, διὰ νὰ δείξωμεν τὸ αἴσθημα τῆς ὀφειλομένης εὐγνωμοσύνης πρὸς αὐτὸν, διὰ νὰ ἀποδείξωμεν ὅτι δὲν εἴμεθα ἀναίσθητα κτήνη—ἀλλὰ τί λέγω κτήνη, ἀφοῦ καὶ αὐτὰ ἀποδεικνύουν ἐμπράκτως τὸ ἔνστικτον τῆς εὐγνωμοσύνης πρὸς τοὺς εὐεργέτας των;—ὅτι δὲν εἴμεθα τοῦτ᾽ αὐτὸ ἄψυχα καὶ ἀναίσθητα ὄντα. Ἔχομεν πρὸς τοῦτο στοιχειῶδες καθῆκον, τὸ ὁποῖον μόνον ἀνόητος ἄνθρωπος δύναται ν᾽ ἀρνηθῇ. Βεβαίως ὁ ἅγιος Θεὸς γνωρίζει τίνων ἔχομεν ἀνάγκην καὶ δὲν ἔχει ἀνάγκην νὰ φωτισθῇ περὶ τούτων ἀπὸ τὰς αἰτήσεις ἡμῶν. Ἀλλ᾽ ἡμεῖς ἔχομεν καθ᾽ ἕκαστον βῆμα, κατὰ πᾶσαν στιγμὴν, ἀπόλυτον ἀνάγκην νὰ καταφεύγωμεν εἰς τὸν ἀκένωτον θησαυρὸν τῶν ἀγαθῶν του, νὰ προσπίπτωμεν εἰς τὸ ἔλεός του, νὰ ζητῶμεν τὴν ἄμαχον βοήθειάν του, διὰ νὰ δεικνύωμεν τὴν πρὸς αὐτὸν πίστιν καὶ ἐλπίδα ἡμῶν, διὰ νὰ ταπεινούμεθα ἀπέναντι αὐτοῦ, διὰ νὰ ὑπακούωμεν εἰς αὐτὸν παραγγέλλοντα «αἰτεῖτε καὶ δοθήσεται ὑμῖν, ζητεῖτε καὶ εὑρήσετε, κρούετε καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν» (Ματθ. Ζ´ 7), διὰ νὰ λάβωμεν ἐκεῖνα, τῶν ὁποίων ἔχομεν ἀνάγκην «πάντα ὅσα ἐὰν αἰτήσετε ἐν τῇ προσευχῇ πιστεύοντες, λήψεσθε» (Ματθ. ΚΑ´ 22). Ἀλλὰ καὶ πρὸς τί ν᾽ ἀποφεύγωμεν νὰ ζητῶμεν ἀπὸ τὸν ἅγιον Θεὸν ὅ,τι μᾶς ἀναγκαιοῖ, ἀφοῦ ζητῶμεν τοῦτο, μετὰ θερμῶν δεήσεων μάλιστα, ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους;

Πρὸς τί—λέγει ἄλλος—ἡ νηστεία; Μήπως ὁ Θεὸς δὲν ἐδημιούργησε τὰ πάντα, μήπως δὲν ἔκαμεν ὅλας τὰς τροφὰς διὰ τὴν χρῆσιν τοῦ ἀνθρώπου; Μήπως τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου, τὸ ὁποῖον ἔπλασεν ὁ Θεὸς, ἠμπορεῖ νὰ διατηρηθῇ μὲ τὴν νηστείαν; Ἡ νηστεία—προσθέτει εἶνε ἄδικος καὶ παράλογος, διότι ἀποστερεῖ τὸν ἄνθρωπον ὅ,τι τῷ ἔδωσεν ὁ Θεὸς, ἡ νηστεία εἶνε ἐπιζήμιος, διότι βλάπτει τὴν ὑγείαν! Βεβαίως ὁ Θεὸς ἐδη-

Εἰς τὴν Κόρινθον ὑπῆρχε μία τάξις ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι ἐκ τῆς ἰδέας ὅτι γνωρίζουσι τὰ πάντα καὶ ἐκ τῆς πεποιθήσεως ὅτι τὰ εἴδωλα εἶνε ξύλα καὶ λίθοι καὶ ὄχι Θεὸς καὶ τὰ κρέατα τῶν εἰδωλοθύτων δὲν διαφέρουσι καθόλου ἀπὸ τὰ λοιπὰ κρέατα, ἔτρωγαν ἀπ' αὐτά. Ἀλλ' ἐκ τούτου ἐσκανδαλίζοντο οἱ ἁπλοϊκώτεροι πιστοὶ καὶ ἐκλονίζετο σπουδαίως ἡ εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν πίστις των. Διὰ τοῦτο ἐγίνοντο συζητήσεις καὶ φιλονικίαι μεταξὺ τῶν Κορινθίων περὶ τούτου, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος θέλων νὰ διαλύσῃ ταύτας καὶ νὰ ἐμπεδώσῃ τὴν ἀγάπην μεταξὺ αὐτῶν γράφει, ὡς ἠκούσατε, εἰς τὸ σημερινὸν ἀποστολικὸν ἀνάγνωσμα τὰ ἑξῆς: Τὰ φαγητὰ δὲν ἠμποροῦν νὰ παραστήσουν ἡμᾶς μήτε δικαίους μήτε ἀδίκους ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ· διότι οὔτε ἐὰν φάγωμεν, γινόμεθα ἀνώτεροι, οὔτε ἐὰν δὲν φάγωμεν, γινόμεθα κατώτεροι. Ἐν τούτοις ἡ ἐλευθερία αὕτη, χρεωστοῦμεν νὰ εἴμεθα προσεκτικοί, μήπως γείνῃ αἰτία νὰ σκανδαλισθοῦν οἱ ἁπλοϊκώτεροι ἐκ τῶν ἀδελφῶν. Διότι ὅταν ἴδῃ κανεὶς ἁπλοϊκώτερος ἕνα «ἔχοντα γνῶσιν» νὰ κάθηται εἰς τὸν ναὸν τῶν εἰδώλων καὶ νὰ τρώγῃ ἀπὸ τὰ κρέατα, τὰ ὁποία θυσιάζουν οἱ εἰδωλολάτραι εἰς αὐτά, βεβαίως θὰ κλονισθῇ ἡ εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν πίστις του καὶ πιθανῶς θὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν εἰδωλολατρείαν, καὶ θὰ χαθῇ ὁ ἀδελφὸς ἐκεῖνος, πρὸς σωτηρίαν τοῦ ὁποίου ἀπέθανεν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ὁ Θεός, ἕνεκα τοῦ κακοῦ παραδείγματος. Τοιουτοτρόπως δὲ σκανδαλίζεται ἡ ἀσθενὴς συνείδησις τῶν ἀδελφῶν καὶ ὑποπίπτουν εἰς ἁμαρτίας, αἱ ὁποῖαι καὶ τοὺς ἀδελφοὺς βλάπτουν καὶ τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν παροργίζουν. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον εἶνε προτιμότερον νὰ μὴ φάγῃ κανεὶς ἐπὶ ζωῆς του κρέας, παρὰ νὰ σκανδαλίσῃ τοὺς ἀδελφούς του. Μήπως—προσθέτει—δὲν εἶμαι Ἀπόστολος; Μήπως δὲν εἶμαι ἐλεύθερος; Μήπως δὲν εἶδον καὶ ἐγὼ τὸν Κύριον; Μήπως δὲν εἶσθε σεῖς, Κορίνθιοι, δημιούργημα ἰδικόν μου; Ἐὰν ἄλλοι φρονοῦν ὅτι δὲν εἶμαι ἀπόστολος καὶ ἐλεύθερος, σεῖς ὅμως δὲν ἠμπορεῖτε νὰ ἔχετε τοιαύτην ἰδέαν· διότι ἡ ἀπόδειξις τῆς ἀποστολικότητός μου εἶσθε σεῖς, τοὺς ὁποίους ἐδίδαξα διὰ τῆς χάριτος τοῦ Κυρίου.

Ἀλλὰ καὶ μεταξὺ ἡμῶν, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, εὑρίσκονται καὶ σήμερον ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι ἐκ τῆς ἐγωϊστικῆς ἰδέας ὅτι γνωρίζουσι τὰ πάντα καὶ ἐκ τῆς πεποιθήσεως ὅτι πάντα τὰ θρησκευτικὰ νομοθετήματα ἠμποροῦν νὰ κριθῶσι καὶ ἐπικριθῶσιν ὑπ' αὐτῶν, ἐξετάζουσιν, ἐξονυχίζουσιν ὅλας τὰς ὄντως σοφὰς ἐκκλησιαστικὰς διατάξεις καὶ ἐπιφέρουσιν ἐπ' αὐτῶν ἀδίκους καὶ ἀναληθεῖς κρίσεις, γινόμενοι τοιουτοτρόπως αἰτία σκανδάλου εἰς τοὺς ἁπλουστέρους αὐτοὶ οἱ κατὰ τὴν ἰδικήν των ἀντίληψιν «ἔχοντες γνῶσιν». Καὶ συμβαίνει ἐκ τῶν λόγων τούτων ν' ἀκούηται εἷς ὁμιλῶν κατὰ τοῦ ἱεροῦ Μυστηρίου τῆς Ἐξομολογήσεως, ὡς ἀσκόπου, ἕτερος κατὰ τῆς ἱερᾶς Κοινωνίας, ἄλλος κατὰ τῆς προσευχῆς, ἄλλος κατὰ τῆς νηστείας καὶ ἄλλος ἐναντίον ἄλλης διατάξεως, τὰς ὁποίας χαρακτηρίζουν ὄχι μόνον ὡς ἀνωφελεῖς, ἀλλὰ πολλάκις καὶ ὡς ἐπιζημίους!

Πρὸς τί—λέγουν—νὰ ἐξομολογώμεθα καὶ νὰ ὑφιστάμεθα ταπείνωσιν ἀπέναντι τοῦ πνευματικοῦ, ἀφοῦ ὁ παντογνώστης Θεὸς γνωρίζει τὰς ἁμαρτίας μας καὶ δύναται νὰ μᾶς συγχωρήσῃ, ὅταν ζητήσωμεν παρ' αὐτοῦ ἀπ' εὐθείας καὶ ὄχι διὰ τοῦ πνευματικοῦ τὴν συγχώρησίν μας; Λησμονεῖ ὅμως ὁ λέγων ταῦτα ὅτι εἰς πᾶσαν ἁμαρτίαν βάσις ὑπόκειται

ΕΤΟΣ Β΄. Ἐν Ἡρακλείῳ Κρήτης τῇ 28 Ἰανουαρίου 1912 ΑΡΙΘ. 57


# ΠΟΙΜΗΝ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ ΚΗΡΥΓΜΑ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΥΠΟ ΤΗΣ ΕΝ ΚΡΗΤΗι ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ΔΑΠΑΝΗι ΤΩΝ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑΚΩΝ ΤΑΜΕΙΩΝ ΚΡΗΤΗΣ


ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ



## ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΗΣ ΑΠΟΚΡΕΩ

### ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ

*Πρὸς Κορινθίους Α΄. ἐπιστολῆς ΠΑΥΛΟΥ (Η΄ 8.—Θ΄ 2).*

*Ἀδελφοί, βρῶμα ἡμᾶς οὐ παρίστησι τῷ Θεῷ· οὔτε γὰρ ἐὰν φάγωμεν περισσεύομεν, οὔτε ἐὰν μὴ φάγωμεν ὑστερούμεθα. Βλέπετε δὲ μήπως ἡ ἐξουσία ὑμῶν αὕτη πρόσκομμα γένηται τοῖς ἀσθενοῦσιν. Ἐὰν γάρ τις ἴδῃ σε, τὸν ἔχοντα γνῶσιν, ἐν εἰδωλείῳ κατακείμενον, οὐχὶ ἡ συνείδησις αὐτοῦ, ἀσθενοῦς ὄντος, οἰκοδομηθήσεται εἰς τὸ τὰ εἰδωλόθυτα ἐσθίειν; Καὶ ἀπολεῖται ὁ ἀσθενῶν ἀδελφὸς ἐπὶ τῇ σῇ γνώσει, δι᾿ ὃν Χριστὸς ἀπέθανεν. Οὕτω δὲ ἁμαρτάνοντες εἰς τοὺς ἀδελφοὺς καὶ τύπτοντες αὐτῶν τὴν συνείδησιν ἀσθενοῦσαν, εἰς Χριστὸν ἁμαρτάνετε. Διόπερ εἰ βρῶμα σκανδαλίζει τὸν ἀδελφόν μου, οὐ μὴ φάγω κρέας εἰς τὸν αἰῶνα, ἵνα μὴ τὸν ἀδελφόν μου σκανδαλίσω. Οὐκ εἰμι Ἀπόστολος; οὐκ εἰμι ἐλεύθερος; Οὐχὶ Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν Κύριον ἡμῶν ἑώρακα; Οὐ τὸ ἔργον μου ὑμεῖς ἐστε ἐν Κυρίῳ; Εἰ ἄλλοις οὐκ εἰμι Ἀπόστολος, ἀλλά γε ὑμῖν εἰμι· ἡ γὰρ σφραγὶς τῆς ἐμῆς ἀποστολῆς ὑμεῖς ἐστε ἐν Κυρίῳ.*